

א) [ע"י מו"ט ר"פ זה ד"ה ודיע מקו, ט] [עין מוספות וזכום קד. ד"ה וקסבל, א] ד"ה אלף, ד) רש"י, ט] [עין מוספות צ"ה ו: ד"ה צ"ה],

רבינו הגאון

ליתא לפרה משתלם רביע נזק מולד. פירוש משום דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא. ואי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד רבי וולד נגחה. וכוון דלא ידעינן, משלם רביע דהוה ליה המון המוטל בספק דחולקין, זו דברי סומכוס בדכתבינן. אבל חכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. הלכך, ואי פשיטא דהוה ולד בהדה כי נגחה השתא ליתא לפרה משתלם כוליה חצי נזק מולד. ואי לא אפשטא לן דלא הוה וליתא לפרה דלישלם מינה, לית ליה אלא מדי. כן פירש רבינו יצחק אלפסי זצ"ל, וכן פ"ח הוה זצ"ל כדבריו. ר' אחא אומ' גמל האהור בין הגמלים וכולי. פיר האהור נזר בבישבה והורג אמר רב פרה שהזיקה גובה מולדה. מאי טעמא, גופה היא. תרנגולת שהזיקה חריבת להשתלם חצי נזק מוטל כגון הא היה דליל קשור ברזל או שהיה מודס ושובר כלים משלם חצי נזק, אמינו מספיק דמי התרנגול לתשלום חצי הנזק. אינו משתלם מביצתה. מאי טעמא, ביצה פרשא בעלמא הוא. אבל אם היא מוצעת כדונן התרנגולין מוצעין להלך כדונן ולשבר משתלם מן העלילי, וכל שכן מן הביצה. אמר רבא פרה מעוברת שהזיקה והפילה או מתה אין שמוין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמוין לולד על גב אמו, שאם אי אחא אומ' כן נמצאת מכחיש את המזיק, ואקשינן ואי דינא הוא, ליכחוש. ופרקי רב אשי כי יכל למימר ליה כי היכי פרה מעברתא אוזיקו מנין, הכי נמי שיימנא לך. פרה דחד וולד דחד, פיטמא פשיטא דבעל פרה. שבח שומת ניפחא. היל' חולקין בעל הפרה ובעל הולדה, שכן הדין בקוטע די העבר ובמזיק שדה חבירו ששמוין העבר והדי בכלל וכן השדה כולה ומה שהוק השדה בכללה. אטיקנה טעמא פשיטא דבעל הפרה, ניפחא חולקין, וכן הלכה.

שור שנגח את הפרה פרק המישי בבא קמא

ליתא לפרה. ומס' אין (א) משלם אלא מגופו ואמר ליה הן לי כולה פלגא הזיקא מולד דליהו נמי אוקון זהדי פרה ורצא ק"ל דחד גופא הוא והוי כאחד מאבריה דמפרש צסיפא דמילתיה משלם ליה מינה רבעא דזוקא ואידך רבעא מפסיד ואפי' שיה הולד כל פלגא נזקא: **משלם כוליה חצי נזקא מולד.** כי

ליתא לפרה: **פרשא.** דבר המופרש ממנה: **אין שמוין.** ארישא קאי שור שנגח את הפרה והפילה אין שמוין כל אחד בפני עצמו שעולין דמי הנזק הרצה אבל שמוין פרה מעוברת כמה היטה יפה תחילה וכמה היא שיה עכשיו אס מתה אס חיה: **מכחיש.** מפסיד. ולקמיה פריך אי דינא הוא לכחוש: **בקוטע יד עבדו של חבירו.** אס שמוין היד בפני עצמה לומר כמה אס רוצה לטול לקוטע יד עבד מה דודאי הרואה עבדו שלם אין קוטע ידו אלא דממס מרוצים אבל שמוין עבד זה כמה הוא שיה עכשיו וכמה היה שיה תחלה: **המזיק שדה חבירו.** קוץ נטיעותיו או אכל ערובה אחת אין שמוין אותה לצדה אלא שמוין בית סאה צאותה שדה כמה היטה יפה תחלה ומה פתחו דמיה צביל ערוגה זו: **פטומא.** מה ששמוין אותה שהיתה יפה מפני שומנה הוי דבעל פרה דהא ולד מחמתיה לא אחי שומנה: **נפחא מאי.** מה שהיתה יפה מפני נפחא למי ישלם: **ממני**

ליתא לפרה משתלם רביע נזק מולד טעמא דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא הוה אבל אי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד רבא לטעמיה דאמר רבא "פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא יתרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירשא בעלמא הוא ואמר רבא י אין שמוין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמוין לולד על גב פרה שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מכחיש את המזיק וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חבירו וכן אתה מוצא במזיק שדה של חבירו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואי דינא הוא ליכחוש מזיק משום דאמר ליה פרה מעברתא אוזיקתך פרה מעברתא שיימנא לך פשיטא פרה דחד וולד דחד ופיטמא לבעל פרה נפחא מאי רב פפא אמר לבעל פרה רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין ויהלכתא חולקין: **מתני'** הקדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושבחה בהמתו של בעל הבית פטור ואם הזיקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב הכניס פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הזיקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות

מזו. ליתא לפרה משתלם רביע נזק בו' לדברי רבא לא אחיא

מתנינן כר"ע דיון דשותפין נינהו הא אמרינן בהמניח (לעיל דף לה.) אס כחש המזיק או שצח צרשותן דתרווייהו אלא כר' ישמעאל אחיא"י: **מאי טעמא גופה היא.** מדאמר רבא צפרק כל האסורין בתמורה (דף ל: ושם) וצפנהדרין צפרק הנשפין (דף פ. ושם) ולד הנרצעת והנוגמת אסור היא וולדה נגחו והיא וולדה נרצעו אין להוכיח דעובר ירך אמו הוי דהתם היינו טעמא שהולד עצמו נהנה מרביעה והיא וולדה נגחו ונרצעו אך משמעתינן יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואס לאו ירך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אטו שני שוריים תמים שהזיקו אס נאכל אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימנה דרצא גופיה אית ליה צפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטריפה ומנא צה צן ט' מי דמותר דארבע סימנין אכשר ציה רחמנא ואור"י דככל מקום עובר ירך אמו הוא לצד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא למימר שנטרף עס אמו וכן הלכה דכ"מ עובר ירך אמו הוא לצד מטרפיה אע"ג דצפרק כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) אמר רב הונא צר מנינא א"ר נחמן מחלוקת כשעיצרו ולצסוף נרצעו דר"א סובר עובר ירך אמו הוא ורצנן סברי לאו ירך אמו הוא אע"פ שהולד עצמו נהנה ברביעה אין הלכה כן אלא כדאמר רבא אמר רב נחמן התם כשנרצעו ולצסוף עברו פליגי צוה חיה גורם אבל עברו

ולצסוף נרצעו אסור ואותו לשון דרצא אמר רב נחמן הוא עיקר דמיימי לה צפרק כל הגלמים (ע"י דף ע"א מו:) גבי המשחוח לקמה וכן משמע בתמורה צפרק כיצד מערימין (דף כה.) דמסיק דר"י יוחנן דאמר עובר לאו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן מיוצבא אע"ג דאמר צמר הכי לימא תנאי היא ט' כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהנזקין (גיטין דף נג:) דמסיק תיובתא דמאן דאמר הזיק שאינו ניכר שמה הזיק וצמר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דצפרק הערל (בימות דף ע"ג.) מיימי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה צנה אין לריך טבילה כו' ודמיק דן ע"ג. ושם א) מיימי מילתיה דרבי יוחנן עיקר אלא משום דבעי לאוקמי מילתיה דרצא דנכרית כו' לדברי הכל (י) [דהא] רצא גופיה אית ליה הכא עובר ירך אמו:

מאי טעמא פירשא בעלמא הוא. והא דאמר צבילי טריפות (חולין דף ע"ג.) גבי פלוגתא דר"א ורבי יהושע צולד טריפה הכל מודים צבילת טריפה שהיא אסורה מאי טעמא כיון דלאגידה בגופה כגופה דמיה היינו דוקא אותם שמעורות בגידין שנתלחו אדומות צמעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכן אין גובה מביצתה דמי יימר שהיו מעורות בשעה שהזיקה התרנגולת ואפילו לסומכוס לכל הפחות מאותה דמתיילדה האידנא אין גובה דמאמול גמרה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמת בשעה שנטרפה היטה מחוברת ואפילו אותם שולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו צינה דתרנגולת נצילה דתן בנסכת עיתות (פ"ה מ"ה) דצ"ה אוסורין ונראה דטעם דצינת תרנגולת נצילה אסורה אטו צינת טריפה שהגדילה צאיסור אע"פ שהיא גמורה (י) **ובן אתה מוצא בקוטע יד עבדו בו'.** וא"ת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשומת דמי ולדות דתנן במתני' לקמן (ד' מה:) ששמוין אותה כמה היטה שיה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמוין דמי ולדות בפני עצמן שהיה נכחש מזיק ציותר אלא שמוין הכל ציחד ורש"ג לא נחלק על רבנן אלא צוה שאס שמוין כך פטור המזיק שהאשה משצחת יותר לאחר לידה אבל לא צא לחלוק לומר שישומו הולדות בפני עצמם כי צוה לא נתן טעם למה יחלוק בכך אלא לרש"ג שמוין ולדות אגב אשה כמה שיה מעוברת למכור גופה צלל ולדות פחות מלמכור הכל ציחד ונראה לר"י דצין לרבנן צין לרש"ג שמוין ולדות בפני עצמם ולא אגב האשה משום דכיון דגוף האשה לאו ממון צעלים הוא וגם לענין שאר תשלומי חבלות אינו שלו אינו ראוי לשום ולדות אגב האשה כמו ולד אגב פרה ומתני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שצח ולדות ולכן לא מיימי הכא רחיה מדמי ולדות וכן משמע דמתניתינן לא איירי בשומת ולד כלל למאן דמפרש מילתיה דרש"ג. ובי אשה משצחת יותר קודם שתלד מלפני שתלד והא דאמר סברא גדולה הוא שדמיה עס הולדות מרוצין מדמיה שלאחר לידה אלא דאזי לא דצרו רבנן ורש"ג אלא בשומת שצח ולדות אבל ולדות שמוין לכ"ע בפני עצמם וה"פ דמתניתינן כיצד משלם דמי ולדות ולא תימא דמי ולדות לצדן אלא שמוין את האשה כו' ומוסיפין הדמים הללו על דמי הולדות דמי ולדות גופייהו לא אנטריך לפרש מידי והא דמקשה בגמרא האי דמי ולדות שצח ולדות הוא לאו משום דככלל שומת האשה דמתניתינן ליהוי דמי ולדות אלא להיות נתוסף על דמי ולדות הוא דקמני לה צמתניתינן כדפרישית ובי משני כיצד משלם דמי ולדות ושצח ולדות שמוין את האשה כו' היינו פ"י שצח ולדות אבל דמי ולדות א"ל לפרשו:

אי דינא הוא איכחוש מוזיק בו'. סובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמוין ולד בפני עצמו ולא דמי לקוטע יד עבד שכל העבד גוף אחד וכן כל השדה שהיא הכל של נזק כגוף אחד דמי ולהכי מקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הסברה לפי שהן שני גופין לכחוש מוזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו': **נפחא מאי רב פפא אמר רבא בעל הפרה.** ולא דמי לשצח ולדות דהוי כולה לבעל לרבנן ולרש"ג חולקין דהכא כיון שבעל הפרה יכול למכור פרתו צלל ולד נמצא כשמפסידו מפסיד כל מה שדמיה נפחת אבל אשה דאינה יכולה למכור אותה שצח אין ליפות כחה שצח ולדות אע"ג דבשאר נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עצמה מטעם זה יפה כח בעל הפרה שנפחא מכה האשה צין לרבנן צין לרש"ג וכן למ"ד דנפחא חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה שנפחא מכה האשה שצח ולדות לרבנן:

הקדר שהכניס קדרותיו בו'. הנך תלמא צבי לריכי ולא זו אף זו קמני דאי תנא קדירות הוה אמניא צרשות חייב לפי שנוחות ליצבר ובסתמא קבל עליה נטיירתא אבל פירות לא ואי תנא פירות שנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי פ"ע מהל' מקי ממון הלכה א סמג עשין סו טו"ע ח"מ סימן שלט סעף א: ג א מיי עס הלכה ד טו"ע עס סעף ד: ז ד מיי פ"ח מהלכות חובל ומזיק הלכה ב סמג עשין עא טו"ע ח"מ סימן טכ סעף טו: ח ה מיי פ"ד מהלכות מקי ממון הלכה יג סמג עשין סו טו"ע ח"מ סימן שלט סעף ו: ט ז מיי פ"ג מהלכה ה סמג עס טו"ע ח"מ סימן שלט סעף ה: י ח ט מיי פ"ג מהלכות מקי ממון הל' יג יד סמג עס טו"ע ח"מ סי' שלט סעף א: יא י מיי עס פ"ו הל' ד סמג עס טו"ע ח"מ סימן שלט סעף א:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ליתא וכו' אין משתלם אלא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מאי טעמא נופח הוא וכו' בבה"ד אלא משום דבעי לאוקמי. כעין זה לעיל דף מא ע"ב בתוס' ד"ה נפקא: